

*Делегация ВРМС Мадярщины
на Театральному Фестивалі у Руському Керестурі*

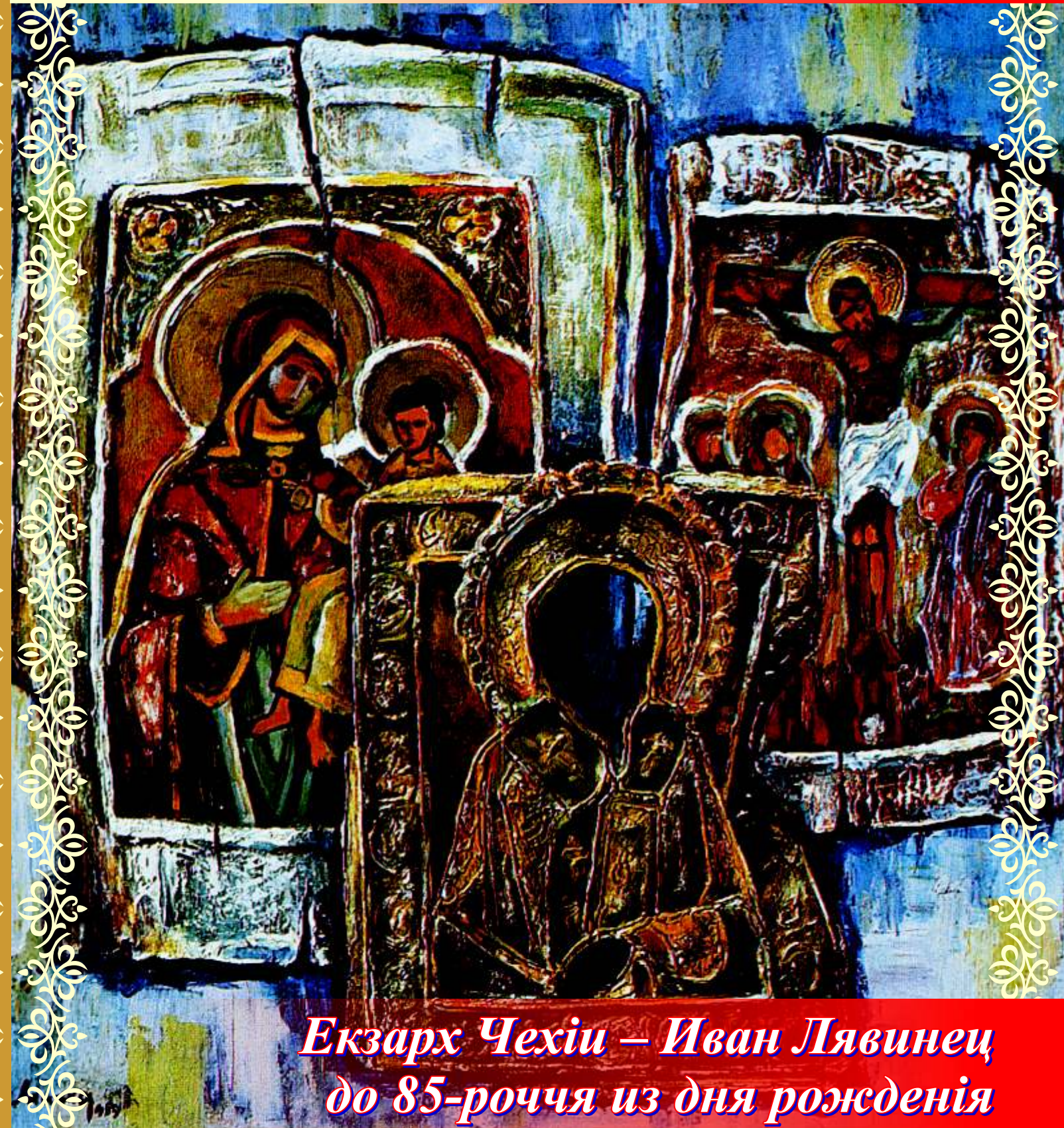

На укладці: *робота Золтана Мічки "Ікони", 1994 р.*

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVET

річник VI. число 55., апріль 2008
VI. évfolyam 55. szám, április 2008

*Екзарх Чехії – Иван Лявинец
до 85-роччя из дня рожденія*

Екзарх Чехії – Иван Лявинец до 85-роччя из дня рождєнія

18 апріля 2008 рока отмітив своє 85-роччя монс. Иван Лявинец – емерітний екзарх пражський, титулярний єпископ акаліссенський. По сьому поводу 13 апріля отбылася архієрейська Служба Божя у церкви св. Климента у Празі, де єпископ Иван Лявинец служив из 1969 рока аж до 2003, до отхода на пензію.

19 апріля, у Будапешті, у Керестурській греко-католицькій церкви, вун отслужив Службу Божу у кругу родини, котра живе у Будапешті. Бог дав так, ош єпископу Ивану подарилося приїхати из Будапешта у родноє село Воловец (на бывшому Подкарпатю), де вун муг откончити Богослужєнія Страстной Неділі и Великодня у нову греко-католицькій церкви, діла побудованя котрої вклав немалі собствєнні сбереженія. Из великов радостью стрічали вірники Воловця свого земляка-єпископа. Свячення пасок, Божественна Великодна Літургія отбылися при огромному стечєніи народа, не лем из Воловця, а и из близлежащих сєл. Так же много людей приїшло и на Архієрейську Службу Божу 28 апріля у честь Великодня и 85-роччя преосвященного владыки, приїшли, обы отдати йому честь за його велику духовну и матеріальну поддержку. Діяльність Ивана Лявинця была отмічена и у Словакіи. Подаєме деякі статті про нелегкий, мож уповісти тернистый путь монс. Ивана Лявинця.

Послі розпада Чехословакіи у 1992 році греко-католики Чехії обсталися у ізоляції. Досі они были подпорядковані Пряшовській єпархії, котра отойшла ид Словакіи. Обы їх релігійный живот мав законні права и нормы, 13 марта 1996 рока Папа Иоан Павел II основав діла греко-католикув Чехії отдільний екзархат и первым єпископом назначив о. Ивана Лявинця, котрый перед тым довгі роки управляв пражськов парохийов Храма св. Климента.

Послі розпада Чехословакіи у 1992 році греко-католики Чехії обсталися у ізоляції. Досі они были подпорядковані Пряшовській єпархії, котра отойшла ид Словакіи. Обы їх релігійный живот мав законні права и нормы, 13 марта 1996 рока Папа Иоан Павел II основав діла греко-католикув Чехії отдільний екзархат и первым єпископом назначив о. Ивана Лявинця, котрый перед тым довгі роки управляв пражськов парохийов Храма св. Климента.

Народився Иван Лявинец 18 апріля 1823 рока у сєлі Воловец на Подкарпатю. Родителі - учителі привили хлопцю любов ид руднуй Верховині, ид греко-католицькій церкви. Закончивши 5 класув Народної школи, Иван поступив у Мукачовську

гимназію, по окончанію котрої у 1941 році став учитися на богословському факультеті відєньського університета. Послі окончанія був рукоположений пряшовським єпископом Павлом Гойдичом (1848 р.) у священники.

О. Иван Лявинец робив секретарєм єпископа, спірітуалом духовної семінарії, катехитом руської горожанської школи, профєсором латинського языка греко-католицької руської гимназії у Пряшові, директором інтерната, возглавляв Маріянську конгрегацію. Уєдно из владыком Василиєм Гопком основав часопис „Благовістник” и издательство „Благовістника”, редактором котрого був до 1949 рока. Редаговав и часопис „Зоря” (1947-1953 pp.)

Послі ліквідації у 1950 році греко-католицької церкви на Пряшовщині, о. И. Лявинец по поручєнію єпископа Павла Гойдича тайно исполняв функцію вікарія єпархії, за што його у 1955 році засудили на чотыри роки тюрмы. Отбывши покараня, был кочегаром, проводником трамвая, збирал сміття.

У 1959 році о. И. Лявинец дустав амністію вуд президента Антоніна Новотного, поселився у Празі, де у 1968 році был тайно хиротований на єпископа. Возглавив движеніє за легалізацію греко-католицької церкви у Чехословакіи, изобраз булше 40 тысяч пудписув и из помощью архієпископа Франтішека Томашека греко-католицьська церков была легалізована, а Ивана Лявинця назначили парохом Храма св. Климента у Празі.

У 1991 році о. Иван Лявинец основав и редаговав часопис „Єдиным сердцем”. У 1993 році його офіційально именовано єпископським вікарієм діла Чехії. Як представитель Пряшовського єпископа, занимався строительством греко-католицьких церков у Чехії и Моравії, організовывав нові єпархії.

Нам, подкарпатцям, Иван Лявинец извітний и як літератор. Свою літературну діяльність зачав ищи гимназистом. Писав и печатав свої стихи и розказы у новинках „Русский Народный Голос”, „Русская Правда” у альманахах „12”, „Шаги”,

„Живая струя”. У 1942 році видав зборник стихув на руському языку „Страна простацкая” под псевдонімом Иван Горянин. Печатався и под разными криптонімами.

Живе и робить у Празі наш земляк, церковный діятель и літератор, айбо його щира душа и доброе серце усе из нами.

Земляки желавуть о. Ивану Лявинцю муцного здоровля и ищи много рокув служити вірно своєю церкви.

Василь Пагіря

Трибуна, 19 априля 2008 рока

„Господь, кріпость моя”

Иван Лявинец народився 18 априля 1923 рока у Воловці на Подкарпатській Русі у родині учителя, де было девятеро дітей. Матуровав у руській гимназії у Мукачові, теологію штудовав у Відню.

За священника був vysвячений пряшовським єпископом Павлом Петром Гойдичом, ЧСВВ у 1946 р. Послі окупації руськими Подкарпатської Русі не муг вернутися ид своєю материнській єпархії и остаєся у Пряшові, де стає секретарьом єпископа Гойдича и редактором часописув Благовістник и Зоря. У 1949 році був установлений за спірітуала священнического семінара. Послі насильственной ліквідації греко-католическої церкви у Чехословачії комуністическим режимом у 1950 році, послі ареста єпископа Павла Петра Гойдича, о. И. Лявинец стає генеральным вікарієм, што робив тайно из міморядными правомочиями, котрыми його удостоив уже интернований єпископ Василій Гопко.

У 1955 році був арестованый и послі концепційного процесса из 16-ма священниками був обвиненый и осужденый на чотыри роки. Послі отбытія ареста був освобожденый, айбо йому было заказано перебуваніє у Кошицькому и Пряшовському краю. Вун поселяєся у Празі и робить робочим, кочегаром, истопником, кондуктором. Айбо при сих роботах о. И. Лявинец продолжає исполняти завіт єпископа Гойдича по оживленію греко-католическої церкви.

Сотрудничає из пражським єпископом Томашеком, из котрым організовувуть петицію по обновленію греко-католическої церкви, котра была востановлена послі сїи петиції. У 1968 році тайно був vysвячений на єпископа (єпископ тайної підпольної церкви) Феліксом Давідком, так як и о. Маріян Поташ днись уже умерший у 1972 році,

ЧСВВ (єпископ тайної підпольної церкви), котра не была офіційно подтверждена Ватіканом.

У 1966 році був назначеный парохом греко-католическої церкви св. Климента у Празі, а у 1993

році - єпископським вікарієм греко-католическої церкви у Чеській Республіці. У 1966 році на території ЧР Св. Отец Ян Павел II установив Апостольський екзархат діла католикув візантійсько-словянського обряду. Монс. И. Лявинец дустава званіє первого апостольського екзарха и титулярного єпископа акаліссенського. 30 марта 1996 рока у базиліці св. Климента принял єпископськое священство и свуй уряд

вюв аж до 2003 рока, коли пожадав уволненія и одыйшов на заслуженый отдых.

Из глубоков вдячностью и щиров радостью переживаєме тот красний визнамный животный юбілей монс. Ивана Лявинця и выпрошуєме у Воскресшого Господа Бога на дальші дны охрану Небесной Матери, покой, радость и Божое Благословеніє и на провозглашенных блаженных єпископув Павла, ЧСВВ и ТгДр. Василя. Най Вас, дорогой Владыко, Господь Бог благословит из высокости и дасть „Многая и Благая Літ!”

Томаш Михал Бабяк

InfoRusyn 7/2008

Тексты адаптовані

др. М. Лявинец

Греко-католическа церков
у Волівці

О. Марцел Мошойгош и Єп. Иван Лявинец

Презентація книги Русинський Альманах 2007

Апріля місяця, 13.го числа у Домі меншин Йожефвароша состоялась презентація книги Русинський Альманах 2007. Презентацію открыв председатель самоуправления Др. Янош Сабо следующими словами:

Пані и панове ! Честовані гості!

Пусля сторучної паузы из 2000 рока изься издаєся Русинський Альманах. Инициаторы - члены редакционной коллегии проф. Антоній Лявинец, його жона, Др. Марианна Лявинец и сын - Степан - жителі Йожефвароша Будапешта (VIII. район). У 1999 році, коли появилась ідея продовжити видання Альманаха, двое из них были депутатами Русинського Самоуправління району.

Альманах 2000 выдали сьме на свуй кильчийг, а из 2001 рока удаєся доставати матерьяльну пуддержку вуд Фонда Національных и Етнічных Меншин Мадярщины, каждый рук подаєме на конкурс.

Як знаєте, ціны ростуть а пуддержка усе зменшуєся, завто требало глядати нові фінансы. Так скооперовалисьме ся из Обществом Русинської Интелигенції им. Антонія Годинки, а через рук нас стало пуддержовати и Вседержавное Русинськое Меншиновое Самоуправление.

Діла нас нышний день - свято, бо досі удалося перебороти вшыткі завады на пути видання Альманаха. Держиме у руках файну книжечку. А што в ній є? На сись вопрос попросили сьме отвітити Шандора Ковача, нашого земляка, писателя, педагога.

Слово діла презентації Русинського Альманаха 2007 предоставляєся Шандору Ковачу.

13 апріля 2008.

Честовані пані и панове!

Богатство культуральної жизни русинув, живущих у Мадярщині, діла присутствующих у сьому залі не треба описовати. Міроприятія, розличні культурні програмы не ограничуются

святами, но выповняються цілый рук, включавуть у себе традиції, культуру, научное житя. Традиційный, односящийся до 2007 рока номер Русинського Альманаха, є важным етапом сього процесса. Невеликих розмірув, обємом близько стапятидесяти бокув, календарь наповненный

невіроятно богатым содержанием. Редакторы - три Лявинця - Антоній, Маріанна и Степан - старались изробити Альманах діла каждого русина интересным, читаваем, а по внешности привлекательным.

Календарь, соответственно назначению, дусьтаєме у місячній розборці, ілюстровані лексикальні аннотації про знамениті русинські личности, даты жизни. Інформації не ограничуются даными про уже умерших, бывших исторических величин, но и освещавуть попри них и днись живущих выдающихся личностей. Составлену коллекцию робить полным упоминание про roky выдающихся событий.

Др. Янош Сабо и Шандор Ковач

Духовное величие поэта и первого национального „будителя” подкарпатских русинув, Александра Духновича оживляєся на страницах календаря анализом його Читанки. Михаил Алмаший показує дуже важну роботу, появившуюся на середині XIX. століття из разных аспектув.

У маю 2007 рока у Інституті Славянської и Балтійської філології ЕЛТЕ у честь высокообразованного ученого Еміла Балецкого была організована конференція. Но про Балецкого вспомнив не лем Универзитет, но само собов розумієся - русинська община тоже достойно чествовала памнять уроженця села Гукливое Бережанской жупы, русина Еміла Балецкого. Його жизненный путь, кривулі судьбы, Подкарпатська, пузніше Будапештська літературна діяльність у альманаху оживає у роботі поета, публіциста Василя Сочки-Боржавина. У перву очередь професор Андраш Золтан, ректор Педагогического Института Ньиредьгазы изробив майбулше у ознакомленні діяльності уроженця Подкарпаття,

славіста, изгядователя Балецкого. Книга Літературное наследие Емила Балецкого под редакцией Андраша Золтана и Михаила Капрала заповняе вакуум у ской области.

Айбо професор Капраль у Альманаху занимаєс я и другим дуже важным вопросом, а именно вопросом кодифікації русинського языка, проблемов создания єдиногo русинського літературного языка. Значеня сьогo вопроса мож прировняти ид извістному из мадярської исторії XVIII. столітія движенію за обновленіє языка.

Робота, позначена именем Иштвана Чемеца *По слідах исчезнувших русинов села Пенислек* дає синтез круга краєведческих проблем и ассимиляції русинства. Село, што розположено на 67 км од Ніредьгазы на восток, при Румунской границі, основано ищи до XIII. столітія. Названіє первый раз появляєс я у Вараді Региструмі у 1215 році.

У серньовіччі населеня села было преимущественно мадярське, айбо при них жили и русины. Пуд час войн села стали безлюдными, так и Пенислек. Перепис населеня 1773 рока упоминає, ош сесе рутенське село. У 1892 році 76 % його населеня русины. Рудный язык жителі довго сохранияли. Из работы можеме узнати, ож днись у селі тяжко найти такого чоловіка, котрый бы муг спасти многостолітню русинську культуру и традиції.

Робота Мирона Жироша занимаєс я русинством села Гейокерестур на границі пусты Муги. Анализувучи Шематизмы греко-католическої церкви XVIII-XIX столітія, осуществљавшей національное самоопреділеніє, автор приходит до интересных выводов: на жаль, подобно до Пенислека, политическі перемины послідних століть, особенно пуся Трианона и у період коммунізма, не способствовали сохранению русинської идентичности. У 60-х роках прошлогo столітія ищи у церквах співали по церковно-славянськи, и населеня русинов сохранило булше обычаюв. На днись уже и отражающа идентификацію русинов греко- католическа церков перейшла у меншинство, и до неї относится уже ушыткого 20% населеня.

Колекцію, характеризующу знаменитостей русинського происхождения, обогащає работа Димитрія Попа про Емила Кубека - греко-католического священника, писателя, русинського

патріота. Серед обширної интересної інформації узнаєме, ош опублікований у Ужгороді у 1906 році словарь *Старо-славянський – мадярско – рутенсько (русько) – німецький до читання Бібліи* діла теологов ищи и днись є потрібнов вспомогательнов книгoв.

Из-под пера Валерія Падыка оживає друга менше извістна величина - Михаил Вісаник (1792-1873) доктор филозофії и медицины, майстер родовспоможения, первый доктор Віденського

Цісарського и Королевського Института Психіатрії. Уроженец Сотмара, вун учився у Пешті и Відні. У 1821 році дустав диплом доктора медицины. Вун заслужив признание сьойов діяльністю пуд час потопув у 1830 році у Відні и у 1838 році у Пешті при появленіи холеры, но особенно у институті психических хворых у Відні.

Быв деканом медицинського факультета Віденського Университета. Мы мусиме чествовати и сохрании його имня и памянь.

Каждый рук вызнамні личности русинської духовної жизни нагаждавуться памятов медалёв Антонія Годинки. Так было и у 2007 році. На сись раз за успішну роботу у интересах русинської культуры и науки удостоєні признания Валерія Мориляк, Ольга Сільцер -Ликович, Иван Манайло, Андрій Манайло, Иоахим Холожняй, Янош Кожнянский.

Рудна земля, Подкарпаття, цілый живот притягує каждого русина, де бы го судьба не завела у широкум світі. Любов, уваженіє, чествовання не лем прикрашають повседні, но проявлявуться у выштыких видах искусства. Тиса, Латориця, Уж, идиллическое настроение хребтов Карпат майже незамітно вкрадываються у диалог двох русинов уже через пару предложений их бисіды. Сторонні може и не розуміють сесе волшебство, айбо можуть дустати представления про се, кидь прочитають статтю Йожефа Поповича про Мукачово, город на березі Латориці. Читатель у воображеніи на крылах пролітає над замком, проходить по старовинным улицям центра, случайно попадає у світ мукачовских жидув. Переживає вдохновляющі и мучительні мгновєнія исторії. И под дієвством чувств наповниться енергийов. Видить, булше того, у мыслях говорит из родичами, цімборами, и, може и из типирь 60 ручным Штумпф Бенедек

Андрашом, тоже колишним Мукачовським хлопчиком.

На страницах Альманаха можемо познакомитися из найбулш успішными членами фамилии Манайло, из отцом, сыном и онуком - из майстрами пензлика и полотна, котрі чувствуются дома у кавалькаді світу фарб. До світу „Три Манайла” приближаємеся из автобіографичным очерком Ивана Манайла. Айбо оживавуть они не лем у словах, написаных на папірьови! Репродукції дакулькох їх картин свідительствуют про нечуваный розмах, фантастический світ фарб и богатство чувств.

У шорі честованых юбілянтув находиме одаренного як художественным, так и музыкальным талантом 55 ручного Олега Гарагонича, професора - хирурга Александра Фединца, родившегося у 1917 році у Ужгороді, греко-католического священника и художника Шандора Петки, недавно овдовівшу художницю Едіту Медвецьку, музыканта Степана Фенцика, писателя

Николая Бескида.

Выдания обогащавуть шоры журнала Неделя из 1901 рока, стихи Луки Демяна, Сочки-Боржавина, Балецкого, Ш. Бенедек Андраша, Льва Бездомного.

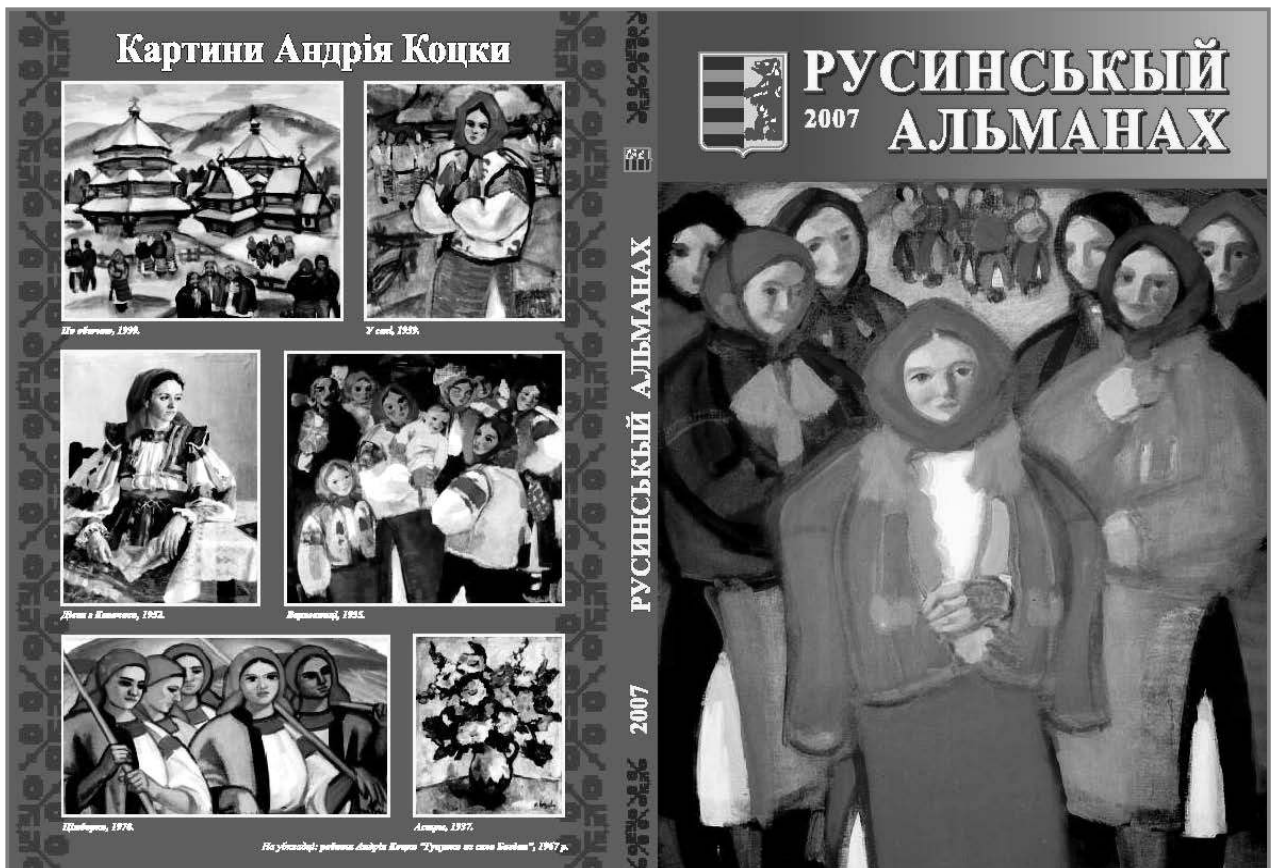
Обіліє ілюстрацій - фото, репродукції картин, дякувучи отличному типографскому техническому исполнению, прекрасно добиваєся успіха, робить красочным, содержательным, увлекательным и без того легко читаемым календарь.

Сміло можу рекомендовати до внимания ушытким интересующимся сьов темов читателям!

А редакційнуй коллегії жєлаву и дальше подобной файной работы, и до сього необходимої выдержки, воодушевления, а из бока читателей - честованя и уважения!

Шандор Ковач

Томачив др. Янош Сабо

Честовані читателі!

Просиме Вас подпоровати **Общество Русинської Культуры 1% податка личного дохода.**

Вашу фінансову подпору просиме перевести на рахунок:

OTP Bank Rt.: 11784009-2000525

Adószám: 18180406-1-42.

Председа Ольга Сільцер-Ликович.

Священницька діяльність Василія Довговича

„Во мадярском ученом світі до тепер из Русинов найбулишу славу иміл Василій Довгович”

Ю.К. Жаткович

Личность Васи́лія Довговича, єдиного русина, члена-кореспондента мадярської Академії Наук, довгий час лишалася малоизглядованов. Айбо у 90-х роках ХХ століття были опубліковані роботи таких учених, як О. Рудловчак, В. Микитась, Д. Данилюк, Н. Вигодованець, І. Мацинський и др., котрі проливають світло на священницьку, літературну и общественну діяльність сього великого чоловіка.

В. Довгович родився у марті 1783 рока у селі Золотарєво, Мараморошського комітату у селянській родині. Начальну народну школу вун закончив уже будучи 17-рочним юношом у 1800 році!. Затым вун учився у хустській латыно-мадярській школі у католичеського священника Яноша Тєрєка, роблячи при тому звонарем. Нижі класы гимназії В. Довгович выходив у Сигеті (1803-1805), а вышші класы - у Варадині (Орадеї), котра была на тот час єдним из центрів ошколованя Мадярщини. У Варадині вун зароблять на хліб репетиторством. Сталося так, ош молодый 25-рочный юноша залюбився у свою ученицю, ради общенія из нею изучає мадярський язык до такої степени, ош пише стихи по-мадярськи, котрі посвячує своєю возлюбленуй.

Айбо родичі не дозволяють молодым стрічатися, и В. Довгович був вынуждений выїхати из Варадина. Вун продовжать своє ошколованя у Трнаві (1807-1809) и у Ужгороді (1809-1811) и изучає теологію. Закончивши ошколованя, В. Довгович жениться на доньці Ужгородського пароха И. Ляховича Анні и сперед Великоднем у 1811 році був высвяченый помощником мукачовського єпископа Михаилом Брадачом на священника.

Професіональна кар'єра священника В. Довговича зачалася из назначенієм його парохом у с. Довгоє на Мараморошчині. Суй парохії вун обязаний своим новым имням - Довгович. Його справжньое имня - Довганич. У Довгому вун був раз катехитом (учителем), затым у 1812 році став окружным новтарошом, а пак - замістителем

архидіакона. У 1818 році його выбиравуть членом консисторії у Сигеті, а у 1822 році - консисторії Мараморошського комітату. За 13 рокув священницької діяльності у Довгому В. Довгович побудовав кам'яну церкву, до парохії прибудовав пивницю, стайню. За приміром Довгого кам'яні церкви выбудовали у сусідних селах Березники и Задньое.

Веснов 1824 рока В. Довговича назначають парохом у село В. Лучки Берегського комітату, а восени вун стає помощником мукачовського архидіакона.

У сьому же році В. Довгович стає асессором Мукачовської єпархіальної консисторії. Туй вун за 3 роки закончив будованя мурованої церкви и уже у 1827 році проводив у ній богослуженіє.

Айбо діяльність В. Довговича не концентровалася лем на парохіальних ділах. У сись час (1824) вун публікує у журналі „Tudományos gyűjtemény” свої „Замітки про етнографію як науку” и также исторический труд про єпископа А. Бачинського.

3 януара сього же 1827 рока ужгородський парох Иван Ляхович, тєсть В. Довговича, попросив єпископа освободити його от обязанностей душпастьєря, и на вакансію пароха у Ужгороді подали заявленія Васи́лій Довгович, Михаил Лучкай, котрый був консисторіальным новтарошом и Иван Зомборій, севлюшський намістник.

28 фебруара 1827 рока консисторія выносить рішеніє поручити адміністрацію ужгородської парафії из 1 марта М. Лучкаю.

Довгович тяжко примирился из сим. У 1928 році В. Довговича консисторія назначає парохом Мукачова и одновременно замістителем архидіакона. Сися церковна должність была майбульшим достиженієм В. Довговича, як священника. Рішеніє перейти из богатшої парохії села В. Лучки у біднішое Мукачово было діла Довговича нелегким. Бытовало мненіє, ош В. Довговича не дуже интересовали парафіяльні доходы, айбо тото было не цілком так, бо вун мусив старатися про жону и сімью. Мукачовська парафія находилася у доста великому запущеніи, айбо В. Довгович скоро завойовав довірє у парафіян, и у же 8 септембра 1829 рока вун, як новый парох, заклав первый камінь у фундамент и освятил місто под будованя

Собор св. Успенія у Мукачові

базиліки - днишнього собора св. Успенія у Мукачові. Вун так же выпросив у свого колишнього цимборы ищи из варадинських школьных часув Алексія Повчія, котрый був у тот час мукачовським єпископом, 6 тысяч флоринув на будованя школы и содержаніє учителей и на реставрацію резиденції єпископув, а за свої собственні гроші обновив парафіальний керт, посадивши коло 200 фруктовых дерев и 160 корчув грозна. Так, за своими словами, за 3 рокы, В. Довгович изробив бульше, ги його попередники за 30.

Завто, не мож согласитися из мненієм даяких научникув, котрі твердят, ош В. Довгович доста поверхностно занимався душ-пастырськов діяльністю. Думаєся, ош вун чекав бульшого признанія церковнов адміністраційов свої роботы, як священника. А сього вун не достав. Будучи честованым и авторитетным межи вірниками, на протяженіи жизни В. Довгович занимав важні общественні должности, такі, як наприклад, засідатель суда у Марамороши (1822 р.), Березі (1825 р.), Унгу (1830 р.). Коли робив у Довгому, був членом консисторії у Ужгороді. 17-24 фебруара 1831 рока на першому засіданію Мадярської Академії Наук був оглашений состав 6-х академікув и 20-х членув-кореспондентув. Межи ними був В. Довгович. Из ушытких титулув сись був майбульше до душі В. Довговича. Итог свої священницької діяльності В. Довгович подводить у своєю „Біографії автора”, котра войшла у його „Поэмату”. Сесе произведение мож розпозировати окреме уд „Поэматы”. Текст його є своеобразным отчётом перед общественнов громадov. У ньому є такі пункты подведенія итогов:

Пункт 1.

„Исполняючи обязанности пароха на протяжении 13 рокув у Довгому, побудовав муровану церковь при отсутствии основы за рахунок, добытый стараниями из народной религиозной основы и из збора частных пожертвований. Кроме того, зачав будованя таких же мурованных церковь у соседних селах: Задньому, Березнику. На сисі, а особенно на Довжанську, я доклав много усилий и проявив необыкновенну ревность как главный деятель и активист”. Кроме того, у пункті 6 автор пише: „Из резиденції зачав будовати у 1829 році базилику, завто сесе місто было файнішим и діла церкви и постарався легше увіковічити памнать про резиденцію, перетворивши її таким образом у

церков”. (говориться про церковь Успенія).

Аналізуючи діяльність В. Довговича на протяжении жизни, як священницьку, так и літературну, мож уповісти, ош вун був типом „aenigma ambulans” (блуждающего чоловіка). Ищи раз мусиме подчеркнути, ош вун не относился до своих пастырських обязанностей „легкомысленно”, як рахувуть дакотрі изгладователи. В. Довгович був неординарнов личністю, мав талант поета, мав роботы по історії, філософії и также роботы літургіческі, у основному проповіді. Як писав Ю. К. Жаткович, послі смерти В. Довговича были найдени його рукописи на 1694 страницах.

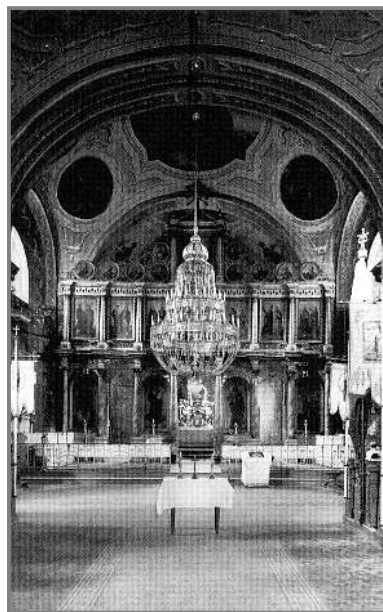
Извiсно, ош свої філософські роботы В. Довгович писав и опубліковав по-мадярськи у періодичных научных журналах. Сесе такі: „Творец из точки зрiня вселенної” (Буда, 1823), „Про твореня світа єдним кроком выше уд Декарта и Ньютона” (Буда, 1825-1830) и „Проба доказати существованіє Бога” (Буда, 1829). Якраз за сисі роботы вун був удостоенный званія члена-кореспондента АН Мадярщины.

Поезія В. Довговича состоит из 190 стихув, из которых 131 написанный латынським языком, 41- мадярським и лем 18 -

русинським. Они вошли у зборник „Поэмата”, так як и автобіографія автора, котру вун написав по-мадярськи.

У рукописи лишився написанный у стихах „Краткій катехизис для детей малых епархії мукачевской”. Та ци мож говорити послі выше-написанного про „легкомысленное” отношеніє В. Довговича до своих парохіальных обязанностей? Може сесе так є завто, ош не ставши парохом у Ужгороді, вун усе був у „острых” отношеніях из руководством Мукачовської епархії, проявляв несогласіє из многими її діявiями, був вовлеченный у даякі интриги, айбо сесе не дає повод характеризовати його лем так. Из тым мож согласитися, ош В. Довгович був класичным типом клірика восточного обряда Католическої церкви из латынським воспитанієм, був „русином по происхождению и мадяром по національности”.

Составила др. М. Лявинец

Собор св. Успенія у Мукачові

Друбні історії из живота под Мукачовським градом

Часть III. Послїдня.

Русинський народ и другі національності Подкарпатя уже у XVIII и XIX століттях были обласкані ліберальными законами пануйочої Марії-Терезії и пановника Йозефа II. Пак пусля Первої Світової войны за двадцять рокув парламентської демократії, русины и другі національності Подкарпатя докус изжилися из правовов державов, што привело ид тому, ош дуже терпіли пуд бруталностью нацизма и сталинськов крутовластью. Русинський народ и другі національності нашої малої земли булше 60 рокув пусля бруталної сталинської анексії терплять на її послїдствія и, особенно русинув и далше тычєся нетолерантность части украинців и їх державы.

У части восточної Словакіи, де проживавуть русины, заслугов архиепископа Гойдича греко-католическа церков была активна у помощи жидам, переслїдованым пуд час нацизма. Духовні Пряшовські общины доставали центрально вуд епископата організаційні указання, як поступати у сьому гуманному и дуже важному и опасному вопросі. Таким способом, архиепископ Гойдич подав жидувським согражданам свою руку на їх охорону. На Подкарпатю, на жаль, греко-католическа церков од ської організованої помощи была уд части паралізована позад смерти епископа Стойки, котрый умер 31 мая 1943 рока, ищи сперед депортаційов жидувського населенія. Так ся стало, ош шістнадцять місяцїв Мукачовська епархія была без епископа, и тому її ход житя у поруванні из Пряшовськов був паралізований. Велика шкода, ош епископ Т. Ромжа був назначений у епископат 24 септембра 1944 рока, шість місяцїв пусля депортації наших жидувських сограждан. Епископ Т. Ромжа був грандіозный гуманіст и сильна персона, котрому усі люди на планеті были дуже близькі. Вопросы гуманізма вун исповідовав так, як проповідав Сын Божий. Нещастя скрывалося у тому, ош епископ Ромжа змуг увойти у епископський уряд уже пусля нацистської депортації жидув и лем куртый час сперед сталинської бруталної анексії нашого Подкарпатя. Епископ Т. Ромжа за свуй куртый час правління добре проаналізував и розпознав не лем тяжку, айбо и трагічну політичеську ситуацію своі земли и греко-католическої церкви и зачав дуже интенсивно робити над тым, обы сохранили, што

Жидувська гімназія, 1930 р.

ищи мож спасти. Вун зачав проводити офіційні аудієнції из новообразоваными політичеськими совіцькими органами, штобы мати возможность ясно видіти, што вуд них мож чекати. Старався ознакомити из свойов діяльностью як найширшу часть населенія. Крім внутрішних діл и обяваностей, найшов час на діалог из Мукачовськов православнов церков. Провюв аудієнцію у хыжі директора русинської гімназії на улиці Зрині. Коли його Епископська Ексцеленція выступила из авта (пак через куртый час большевики того авто реквізовали), сперед хыжи директора русинської гімназії збіглося дакуль-

ко десяткув сосїдів из дітьми, епископ їх благословив и роздавав иконки, на котрых была изображена Свята Сімья. Аудієнція у директора русинської гімназії продовжалася замісто пув години цілу годину. У розговорі из директором главна тема была, як учити у гімназії у будуцому релігії, и што можуть настати дуже компліковані часы. Його Ексцеленція склонялася ид тому, ош нещастя постигло жидувське населеніє Подкарпатя и Його Ексцеленція сожаліє, ош не змуг у рамках церкви координувати помощь жидувським согражданам уєдно из Пряшовськов общинов. Через дакулько днів пусля аудієнції, директор був уволений, достав місто у методическому кабінеті, што являлося первым кроком на восток у ГУЛАГ, на щастя вун успів емігрувати у Прагу.

Епископ Ромжа мусив противостояти угрозам из стороны НКВД, Його Ексцеленція не поддавався погрозам, выполняв свои епископські обяванствы, як бы нич ся не ставало ся, пак за куртый час сперед ліквідаційов греко-католическої церкви, НКВД фізически зліквідовало епископа Ромжу, вадь иншак кажучи „постаралося про його мученичеську смерть”. Пусля ліквідації русинського ідентитета сесе був далший сталинський етап ліквідації русинського народа и його культуры. Не лем русинув, а и другі етнічні групи зачали вивозити у ГУЛАГ на рабські роботи а замісто тутешных людей приходили руські и украинські пришельці. Сталін був дуже „послїдовный”, обы нещастя было искомплетизовано - зачали нищити природні богатства Карпат.

Пусля розпада комунізма у сосїдних державах зачав возрождатися ідентитет русинського народа,

лем український уряд и надале придержуєся сталінських тезисув и тезисув українських націоналістув, ош русины не существуєть, як нація и суть часткою украинців. Украинці и їх етнотеоретики ліпше бы задумали над свойов наційов и над тым, ош сталінське насиліє и терор ид чому привели Совецький Союз. Украинські націоналісты мали бы позорніше читати тексты своих авторув, у котрых ся говорить: „не робиме другим то што нас уражає, унижає и не є нам миле”. Кибы Украина держалася приведеных слов, жила бы без політичного хаоса и без страха про свою екзистенцію. У суй ситуації, котру створила „мати Украина” діла подкарпатських русинув, не опстає нич иншое, як лем цивілізованим способом требовати свої права вуд української державы, обы Подкарпатя у рамках Украины

Пляц из синагогов, 1908 р.

было її равноправным автономным членом, обы русины, мадяре и другі національности у центрі Европы мали свуй національний идентитет, мали право на творчеське розвितіє. Офіціална Украина мала бы розпозератися у Европі и ясно видіти, ош державы, у составі котрых суть автономні регіоны, и котрі мавуть демократичеські права, стараються про благо своих граждан. Скорше вадь пужніше до сього дойдуть и на Україні, чим скорше, тым буде ліпше не лем діла жителюв Подкарпатя, айбо и діла цілої Украины. За біды и політичеський хаос уже не Сталін несе провину. За де-консолідацію свої державы отвїтственность несе „мати” Украина через своих недальнорзорных політикув.

Йожеф Попович

Истинна історія на материнському языку Репортаж из Димитрієм Попом на памятнув конференції Антонія Годинки

Димитрій Поп

У фебруарі на памятну конференцію, посвячену академіку Антонію Годинці, до Мадярських русинув из Подкарпатської Руси прибив др. Димитрій Поп, автор нової книжки „Фізична географія”, написаної по-русинськи. Потреба и любов до материнського языка чувствуєся у кождому шорі, што пише извістный на Подкарпатю автор. Слідує наша бисіда про роботу и актуальні проблеми типирішних книжок.

- Які нові книги уйшли у послідний час на Подкарпатю?

Русинська наука у послідні часы пуйшла уперед. Зачинавучи из 2001 рока видані: енциклопедія, три словарі, історія, географія и фотоальбом про замки. Окром того, выйшла книжка „Русинські співанки з Верховини” автор др. Михаил Завадяк. Дуже добру книжку про русинські коломыйки, у якуй їх изобрано близько тысячі, издав старший наш писатель Михаил Кеминь. Мы углублено занимаєся історійов, філологійов и типирь выйшла „Фізична географія Подкарпатської Руси”.

- Дако помогать Вам писати научні книжки?

Фактично над ушиткыми філологічними, гуманітарными науками робиме из братом - професором Иваном Попом, котрый живе у Чехії. Так як вун историк, то пише чисто историчну часть. Типирь уйде у нього третя часть трилогії Историчної Енциклопедії Подкарпатської Руси. То буде світова серія, из котрої дві книги уже уйшли, а третя типирь ладиться уйти у празькому видавництві „Лібрі”. Но, а я у Ужгороді написав тоже невелику „Исторію Подкарпатської Руси” и „Фізичну географію” на русинському языку и фактично два словаря „Русинсько-Українсько-Руський” и наоборот.

- Од коли вы збираєте матеріалы до своих книжок?

Матеріалы про сисі книжки мы из братом збираєме бульше, ги 50 рокув, мож казати ош збираєме цілоє життя. Зачали збирати десь из 1957-1958 рокув. Первый раз мы заинтересовалися нашими деревляными церквами. Первый раз мы урушили у поход на біцігях аж у Ясиня. По дорозі робили сьме фотографії, хотя наш фотоапарат уже и на тоти часы був допотопным.

- Як заінтересовались збираннєм матеріалув?

Мы жили у Страбичові у центрі села и у нас на тот час, так ся виділо, ош велика, трёхкомнатна хыжа была. Коли прийшли руські, то они конфісковали од нас комнату под бібліотеку. Кажуть русы: „Вам шістём доста и дві!” Но, и забрали якраз тоту комнату, у котруй двері на улицю ся одкрывали и зробили там бібліотеку. Тота бібліотека десь 10 рокув фунговала, и коли я був малим и пушов им у первый клас, тото мені якраз было дуже добре.

- Нынi мало ко пише по-русиньски, як Вы на сесе позираєте?

Я пишу на русиньському языку и историю, и географию, и много других книжок. Даколи пишу на руськум языку, а на украиньскум не пишу. Не пишу завто, бо так рахуву, ош украиньський язык ище у світі не має голоса. Все-таки руський язык еден из світових языкув и його знавуть многі. Тото, што мы не пишеме по-русиньски, мы пишеме по-руськи. Сесе нам дає возмогу познакомити из историйов русинув бульшое число людей. Я типирь спеціально написав раз историю, а пак географию на русиньському языку. Сесе м зробив так зато, ош историчный факультет, што є у Ужгороді - не валовшний ни на што. Сись факультет фунгує бульш як 45 рокув, но не написав истории нашего края.

- А чим ся займаєть историчный факультет?

Гм.... У прошлый раз у нас была державна акція. Обласна адміністрація избрала историкув. Обсуждався вопрос, який прапор має мати наша область. Подкарпаття на нишний день єдина область, што ся обстала без прапора. Историки „такой учені”, як каже еден за них, доказовали, ош мы маєме мати жовто-блакитный. Они тото доказовали тогды, коли ни єдна область Украины не має жовто-блакитный прапор завто, бо вун є державным прапором. Там были представителі освіти, учені університета и представителі русиньських організацій. Я їм кажу: „Чим вы докажете ож мы маєме мати жовто-блакитный прапор?” Бисіда была довга и не змістовна, и ничим ся не завершила. Ну, а пуд кониць я їм назад кажу: „Вы нападаєте на русинув. Похваліть ся свойов науков, што вы написали, што вы издали...”. Діти учать ся и типирь на тых учебниках, што были издані ищи при СССР. А уже пройшло 17 рокув... Самі знаєте, ош при СССР яка была тенденція изображати историю... Во главі вшиткого стояла

компартия, партизаны и т.д. За 17 рокув не зробили нич. Сесе не лем у Ужгороді, сесе по цілуй державі. И я спеціально написав „Историю Подкарпатської Руси”, доступну всім на русиньському языку, бо знаву ош професоры Ужгородського університета її читавуть. Сим я їх заставляю читати и учитися своему материньському языку.

Также уже 5 рокув фунгує географічний факультет, котрый не написав фізичну географию Подкарпатской Руси. Якусь географию написали, но такої общої фізичної географії, обы любый прочитав и уявив, ош у нас 4/5 території - тото горы, які у нас ріки, озера, долины, який у нас клімат, які у нас національні парки, хотя они не фунгують як національні парки - такої неє. Я у своій малуї книжочці про усе сесе пишу, хоть и програву, коли пишу на русиньському языку. Завто написав по-нашому, обы студенты географічного факультета вспомнили свуй материньський язык, обы и професоры, котрі будуть читати из сьої книжки, бо не гонні написати, не валовшні, тоже учили ся читати по-русиньски.

- Розкажіть подробніше про Вашу книжку „Фізична географія

Подкарпатской Руси”

Книжка невелика, айбо состоить из 17 глав. Зачинається историчним вступлением. Вы ся будете звідати, ош чому историчным, кидь сесе географічна книга? Діло у тому, ош нам важно свою историю рекламовати. И головное, ош истинну историю рекламовати. И завто вступ называться „Подкарпатська Русь - коли и де ся узьяла така назва?” Се гіпотеза мого брата професора Ивана Попа, котру я мало ищи и доповнив из його дозвола. Согласно сьої гіпотезі, ош назва русы и русины тото всєтаки скорше вуд угро-финьського вуд мадярьського. Мадяры и тюркські народы, што живуть у Росії зачинавучи из Сівера и аж до Киргизії, и типирь хоснують слово „орос”. Они вшитких руських называвуть „орос”. И Иван Поп приходить ид логічному выводу, ош тото мадяры принесли сюды сесе слово и уже нас, словян, не называли по племенам, а ушитких словян называли єдиным словом „орос”, а землю, де жили словяне - „Русь”. У сих главах я старався подати общу характеристику нашего края, ищи и завто, обы муг читати и тот, котрый не має час, бо типирішний чоловік типирь читати много часу не має. Усі ся дуже чудувуть, ош 4/5 нашего края занимають горы - тото доста тяжкое місто діла життя. А наші люди живуть и у горах. Не пілло избранный наш матеріал

за наші ріки. Туй я ищи говорю и про то, як они засмічені. Описуву и наші долины, довше спиравуся на долині нарцисув коло Хуста, завто, бо се унікалькoe місто. Даву и фотографіи. Того рока я там був и много фотографовав. Вообщe, я старавуся давати фотографіи до вшиткого матеріала. Даву хоть єдну, обы слова, текст были подтверждені и образом. Говорячи про долину „Нарцисув”, я даву ищи и легенду про нарцис: чому называться тота чичка нарцисом, ко такый був Нарцис и т.д. Также пишу и про наші озера. Фактично, я намагався изробити не просто книжку про географію, а етнічну географію. На каждый розділ даю коломыйку, яка относится сугубо до сього міста: ци до полонины, ци до долины, ци до гор, ци до озера. Такого у географії ищи не было. Говорю про наші озера, и тоже подбираву до них легенды. Бо лем говорити просто про наші озера, тото мало, треба чимось оживити текст.

- *Ищи што нового мож прочитати у вашуй книзі?*

Я ищи говорю про чуда, што ся ставуть на Подкарпаттю, наприклад у Чинадієві. Тото факт, ош уничтожавуть наші ліси, а ци розкрывуть даколи наші ліси таку тайну, яку розкрыло єдно дерево, што зрубали лісорубы у хащі коло Чинадієва? Тото ся стало 3 roky тому назад... 3 бідов зрубали дерево, онь три пилы поламалися. Нияк не были гонни порозуміти, чому оно так тяжко ріжеся на сяги? А коли єдну колоду розкололи, то из страху робочі повтікали! Увиділи у колоді чорный хрест. Пак її понесли до церкви, де священник її посятив. І днись она находится у Чинадієвськой церкви. Про сесе чудо ищи й Київська Телевізія репортаж давала. По сему поводу пуйшли дебаты, ош як тото ся могло стати? Як попав туды чорный хрест? Єден ученый дойшов до того, ош майже сесе казка. Кажe, ош дереву бульше, ги 200 рокув. Майже його колись кось розколов, намалєвав хрест, пак извязав, и оно так изась росло. И так як дерево росло, уєдно из ним рос и тот хрест. Айбо вшиткі розумівуть, кидь раз дерево розрізали, то оно уже не буде рости. Такое чудо у нас сталося не єдно. Зато давим у книжку сесе чудо, бо рахуву, ош оно варта того, обы за нього дати людям знати.

- *На який вік розрахована сися книжка?*

Сися книжка розрахована на любыи вік, починавучи од найменшого читателя, кончавучи найстаршим. Написана таким языком, што доступный и малому читателю и не дуже високо образованому чоловіку. Я имавуся писати не діла себе. Я усе ставлю себе на місто того, кто тото буде читати, обы вун тото порозумів.

- *Чого Вы написали триязычный словарь?*

Треба уповісти, ош то є первый триязычный словянський словарь. Словяне дотипирь ищи такого словаря не мали. Зато, бо якось так виходить ош словяне єден другому завидять и позад сього не хочуть робити триязычный словарь. Ци зато, обы не мож было видіти, які близькості у них, ци зато, обы не видіти, які далекості є межи сима языками. Так-як я філолог, я хотів указати, ош яка є близькість межи словянськими языками, тим бульше я хотів указати, яка є далекость русинського языка вуд украинського и руського. Я хотів указати вшиткі тоты слова што обсталися у нас. Наш язык майархаїчний из усіх словянських, и сим словарєм я доказуву тото, ош наші люди майліпше сохранили язык старых словян. Ни єдні словяне не сохранили язык так, як мы. Се мож указати на языку церковно-словянської літургії, котру нам лишив Кирил и Мефодій. Єдино русины співають и моляться на языку, близькому до языка Кирила и Мефодія. Треба уповісти, ош Руська православна церков тоже сохранила тот язык. Она не стала переводити молитвы и Службы Божі у отлічіє вуд українцїв, які перевели молитвы из языка Кирила и Мефодія на украинський. Як фаховый перекладач, я можу уповісти, ож переклад тото не є удачный. Завто што, Кирил и Мефодій, котрі не были словянами, діла словян склали словянську азбуку, перевели перві книжки на словянський язык и, фактично, дали нам літературный язык, Я так рахуву, ош вшитко сесе є от Бога. А простый украинський перекладач бере переводити и переводить сухо, так як йому говорить словарь. Вун бере переводити такое, што треба чувствовати, бо молитву и славянський язык тото треба не лем знати, а и чувствовати. Коли співають „Повсяк час!”, так оно нияк не вписуєся у нашеє авадь церковно-словянськoe „Присно!”. Так у украинському переводі суть даякі прості слова, што хоснувуть на улици, и они нияк не вписувуться у молитвы.

- *Кулько рокув Вы писали словарь и кулько слов міститься у ньому?*

Словарь, тото тяжкoe діло. Уповім, ош даже „паскудное” діло. Його мож писати даже цілoe життя. Чому послідний, доста солідный словарь, русинсько-мадярський словарь Ласла Чопея, вийшов у 1873 році? Потом серйозного словаря не было булше, ги 100 рокув. А чому? А тому, што за словарь хоть ко не сяде. Я фактично зачав збирати слова и зачав писати його у 2001 році, а у 2007 вун вийшов, через 6 рокув. Правда, тото не значить, ош я 6 рокув його из рана до вечера писав. Тото нормальный чоловік не выдержав бы, ни фізически, ни морально. Фізично він мене „довів” у послідні 6 місяцїв. Я сидів за компютером по 12 годин. Уже м ся не муг отказати од нього. Шкодовав, ош потратив туюко рокув. Шкодовав уже сам себе. І

то, кибы ми не поміг муй цимбора, Михайло Пейль, дуже файный комп'ютерщик, ко знає, як бы тото уйшло. Вун помуг мені составити обратный словарь. Я испершу составив русинсько-українсько-руський, а пак порузумів, ош треба изробити и обратный. Бо наші русины даколи ліпше знавуть руский варіант слова, и не усе можуть найти у свому словарному запасі подходящее русинське слово. Завто я дораховав, ош треба зробити и русько-українсько-русинський варіант, обы помочи тым, ко пише, авадь хоче писати по-нашому, обы вун побзиравши руськое слово,

найшов наш одповідник. Там є до 23 000 у єден бук и 23 000 у другый, тото ся рахує дуже великим словарём. Коли директор Американського Інститута Русинистики узнав про вто, ош я єден, самый, за такой час написав словарь, вун раз не повіровав. Казав, ош инде тото роблять цілі институты. Айбо у нас на Подкарпаттю не є институтув, мы мусиме робити свою науку самі, і тягнути заки беруєме. Як не будеме берувати, то уже й тягнути не будеме.

Інтерв'ю брала Ілона Андрашко

Делегація ВРМС Мадярицины на Театральному Фестивалі у Руському Керестурі

По приглашенію председателя Національного Совіта Русинув Славко Ороса и председателя русинської організації „Руска Матка” Дюры Папуги, делегація ВРМС у составі: председателя А. Манайло, председателя Столичного РМС др. М. Лявинец, депутатув А. Илько, В. Мориляк, 10 апріля прибыла на открытіє театрального фестивалю им. Петра Ризнича Дяді у Руский Керестур (Сербія). Театральный фестиваль, котрый продовжався 10 днів, має великое значеніє діла почитателюв театра, так як вун представляє роботу разных театральных коллективув, як професіональных, так и аматорських. Крім того, великое значеніє мають многочисленні акторські роботы, котрі доносять до зрителей ідеі театральных пьєс. Фестиваль має глибокі традиційні корені, вун є 40-ым. Наша делегація прибыла якраз на открытіє, котрое состоялося у містному Домі Культуры. Перед выставов было открытіє выставки работ маляра Влада Нярадія из Вербаса.

Владо Якимов Няради є єдным из майпознатых тутешных художников, родился 16 юнія 1966 рока. Закончив середню школу дизайнерув у Новому Саді. Є членом Межнародной Ассоциация художников Европы и Азии АСОРПА.

Много раз є награжденый за дизайн, рисунок, графіку, малярство, мейл-арт и фотографію на домашних и межнародных конкурсах.

Владо Няради – снователь и руководитель Межнародной Художественной колоніи „Няради”. У своих художественных работах часто хоснує мотивы воєводинської архитектуры, мотивы русского (русинського) культурного наслідства. Як

пише про нього мр Данило Вуксиневич: „Владо – маляр матерії. У заданному мотиві, из каждым новым циклом открывать нові двері свої творчеської ауры”. Сисю його ауру испытати и мы, обзираючи выставку прекрасных оригинальных работ майстра.

Чести открытія фестивалю удостоилася Надя Лендер из Вербаса, котра отсвятковала 30-роччя свої роботы у драматичному искустві. У свому

выступі она уповіла: „И днись мы отворяєме тоту волшебну шкатулку, из котрої каждый вичур буде перед нами живот, любовь и страсть, айбо и жменька злобы и ненависти. Туй перед нами, вірнов публиков, котра усе честовала артиста и його талант,

рабы и рабыні театра будуть розкрывати нові бутони особливої цвіткі, котра называється театр, обы єі волшебный запах возбудиw наші чувства и памянь...Мы, теперішня генерація, твориме у своих аматорських театрах у наших містах, учиме будуці генерації театральному искусству, маєме нову обязанность - прочувствовать красу и дух руського театра. Раз и наусе!"

Мы из удовольствиєм побзєрали выставу Руського народного театра „Приповідка о єдной страсти” режисєра Владимира Ачима Надя по мотивам новеллы Мигуєла Де Унамуна. Каждая роль была майстерськи представлена артистами.

Мы были просто очаровані тым, яку популярность мавуть театральні выставки, як тепло публика реагує на них. Чувствуєся, ош театр у Воєводині має глєбокі коріня. На другий день председа Національного Совіта Русинув Славко Орос провюв из нами екскурзію по Руському Керестуру, указав важніші архітектурні памятники. Затим мы поїхали у Новый Сад. Сєє прекрасный город, мы любовалися його архітектуров, неповторимыми церквами. По дорозі назад мы завернули у Дюрдово, де нас прийав наш старый знакомый о. Михаил Холошный. Вун указав нам, як реставріруєся иконостас греко-католичеської церкви Дюрдова. Из церкви мы посітили Общество Русинув Дюрдова „Руска Матка”. Члены Общества розказали нам про свою роботу, указали фотографіи. Вечур мы побзєрали ищи єдну выставу „Меркуй жени” театра Коцура, котра тоже мала

великий успіх у зрителєй.

Мы провели также урядові бесіди из руководством Дома Культуры, Руськой Матки и Національного Совіта Русинув. Досталисьме много цінної информации про їх роботу, розказалисьме про свою. Нас так поразила актуальность и популярность театра, што мы до-раховали організовати театр мініатюр у себе, у Будапешті. Режисєр Владимир Ачим Надя поддержав нашу ідею и пообіцяв нам у сьому помочи. Мы отходили из Руського Керестура из великими впечатлєніями. Дуже дякуєме ушытким за приглашеніє и теплый прийом.

Др. М. Лявинец

ВРМС выголошує грант на 2008 год

Русинські меншинові самосправованя и русинські цивільні організації Мадярщины годні подавати на грант „Програмы охраны русиньського ідентитета и релігійных традицій”. На грант приймаєть ся од самосправовань и цивільных організацій, котрі розраховали ся из пережыма грантами и не мавуть довгув. Предпочтєня будуть мати тоті самосправованя, котрі не дустали дотацію од містных самосправовань и подали на грант у Фондацію „За націоналні и етнічні меншины”.

**Строк подачі документув: 10 мая 2008 года
на адрес ВРМС: 1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Анкєту мож стягти из нашого ВЕБ сайта: www.rusyn.hu**

Не рынком єдиним

Туристичний автобус из Свалявы перетяв границу и через годину прибыв до столиці Пряшовської Руси у Восточній Словакії - город Пряшово. Повісти правду, не были то туристы у властнум смыслі слова, бо жадный из пасажирів не ставив перед собою спортивну авадь познавну ціль. Гнала їх у май заможні європейські крайины потреба штось купити-приобрісти діла достойного и цивілізованого житя. Чужинецький базар, піац, тржіште, рінек, тржніце, ярмарк наводнили шумні потоки изголоднілих людей, и сись феномен власть уже не осуждовала. Наоборот, придумала йому толерантну и зовсім пристойну назву: комерційный туризм.

Такі то были туристы из Свалявы. Ступивши на землю свої жады, они вытігали из пазухи и жебув гроші діла обміна и списки речей, які треба купити. Ровтовалися по интересах и рушили у наступ на бовты и базары.

Лем єден из участників не проявив солідарность из другима. Гибы примкнув ид єднуй групі захвата, но такой скоро одокремився и стратився у уличнуй глоті. „А де Митько?“, - спохватилися товариші. Но не дуже ся затревожили. Не дітвак, не пропаде!

А Митько нурнув у гущу прохожих и обдумовав свуй намір. Вун первый раз у Пряшові. Давно знає, ош туй є памятник Духновичу. Тепер є нагода побывати коло нього и поклонитися великому сыну русинського народа. Ищи дома прийшла йому у голову така думка, но з компанійов своїм задумом не ділився, бо не хотів мачати святоє діло у горячковый комерційный ажіотаж.

Но як туда попасти? „Путь на языці“, - прийшла на помуч давна приповідка. Приготовив потребну фразу державным языком, - словенчины вже нахапався из радіопередач. Пытливим оком припозіруєся до людей, ко бы му указав дорогу. Звідать єдного, - „Препачте, не вієм“. Звідать другу, - „Богу жіал, не знам“. Стало обідно за горожан, які не знавуть того місто у своїум вароші, задля якого вун колесив автобусом из сусідної державы.

А може сись пан буде знати? Молодий хлоп из баюсиками. Фешак у машлику на шиі, у калапі, як у Ферка Фурика, того, што є директором клуба „Голый у тирню“ у новинці „Новины Закарпаття“.

- Препачте, пане. Моглі сте мі поведать, ако са мам достать до помніка Духновича? -

„Ферко Фурик“ усміхнувся, пошупав пальцом под носом и одповюв:

„До памятника Духновича? Можу вам повісти, бо якраз вудти йду.“ „На, туй го маєш! Я так старався звідати чистов словенчинов, а вун мені - чистов русинчинов!“, - зрадовався Митько.

А „Ферко“ простер руку на вышитку довжину и пояснював дорогу до Духновича. А дале и зовсім розплився душов:

„А будете у Хусті, и там повім вам: „Се Духнович. И у Поляні покажу, и в Колочаві. У Ужгороді не укажу, бо там ищи не є такого памятника“.

У Митька стислося серце од стрічі из крайном-єднотумником. Дуже мав дяку завести из ним ширшу бисіду, но тот уже нурнув у глоту Пряшовського корзова, лем калап а-ла ФФ плихтыв над людськими головами.

А Митько пушов за указаным маршрутом. Перва улици наліво. Довго йти, йти... Величезна арка у корпусі жовтого дома, залізничный переїзд. Щи мало пройти... Туй є! Се вун! Як дивный міраж, появилася перед ним статуя из-за многоточкового дома. Памятник Будителю работы Олены Мондич! До учителя тулиться хлопчик из Букварьом у руках. Довго, благоговійно взирався свалявець у світлый скульптурный образ, який він знав лем за печатаными у новинках портретами. Дотулявся до холодного граніта горячими руками, гибы хотів зарядити себе духовнов енергійов. Раз и ищи раз обыйшов монумент, як обходять храм на праздник. Запечатляв у памяти околице, обы сохранили представу про мальовный скверик.

А коли уляглися бурні чувства, уйняв из ташки пакуночок и розгорнув. То были червені ружі-драчки у пупеньках. Принюс сисі чічки на берег річки Торисі од берега Латориці, обы они розцвіли и пахли на постаменті Отца Духновича. Мав діла них у ташці и скляничку, и флашочку воды.

Напоследі попросив хлопчика из улици сфотографовати його на фоні статуі и пушов возєдинитися из своїими.

До выїзда у родный край ищи мав доста часу на шопінг, на покупки.

Василь Молнар

с. Голубиноє

Честовані читателі!

Просиме Вас підпорвати **Общество За Культуру Карпатського Регіона 1% податка личного дохода.**

Вашу фінансову підпору просиме перевести на рахунок:

OTP Bank Rt.: 10103898-58498500-01000004

Adószám: 18715194-1-13

Председа Андрій Манайло.

АПРІЛЬ

Теодор Ромжа

1.04.1858 - Родився у Шарішском Ястрабю Михал Бескид, мол., грекокатолический священник, публіцист, етнограф и культурно-освітний діятель. Бойовав за присоединение Подкарпатської Руси и ЧСР. Умер у Кошицах 30.11.1932.

3.04.1867 - Начав выходить первый русинский педагогический журнал „Учитель”, под редакцией Анри Репая.

4.04.1906 - Родився у мадярському селі Вісло Др. Николай Бобак, педагог, церковный діятель, первый директор Греко-католической русской гимназии у Пряшове (1936-1944). Умер 18.12.1986 у Пряшове.

6.04.1953 - Родився у Пряшове Александер Зозуляк, шефредактор Народных Новин и Русина (1991-2007), теперішній підпредседа Словенської Асоціації Русинських Організацій Словенська (САРО), активний культурно-освітний діятель Русинув на Словенську, секретарь Світової Ради Русинув.

7.04.1989 - Русины Польщі зареєстрували „Стоваришєня Лемків”.

8.04.1779 - Умер Алексій Илкович, каноник, єден из представителюв неолатинистики. Написав знамениті панегірики от имени русинського народа императору Йосифу II. Рахуєся одним из найліпших поетув, писавших на неолатинському языку.

9.04.1907 - Родився у Буковцях Іван Шлепецький, историк літератури, общественно-культурный діятель, автор рукопису „Старинные народные песни Пряшевского края и публикации”, „Выбрани творы А. Павловича (1955)”. Умер 9.10.1976 у Празі.

Елизавета
Бедзир-Кремницька

10.04.1793 - Родився Йосиф Гаганец - церковный діятель, просвітитель. Закончив академію у Великому Варадині (1811 - 1812), де изучав філософію, и так же духовну семинарію у Трнаві (1812 - 1816). Из 1843 р. - єпископ Пряшевської греко-католическої єпархії. Принимав участіє у роботі „Литературного заведе-ния Пряшевского”, иниційовав основа-ніє Общества Св. Иоанна Крестителя (1863).

10.04.1888 - Родився Евгений Перфецький, историк-славист. Изядовав матеріали по історії Подкарпатської Руси у архівах Мукачова, Ужгорода, Красного Брода и Будапешта. Межи його роботами: „Обзорь угро-русской историографии”, „Іоанникій Базилевич та його Brevis notitia”. Изглядовав конфесіональні разногласія на Подкарпатю у період реформації и контрреформації. Його робота по соціально-економічеській історії края не утратила свого значення и донині.

10.04.1922 - Родився у Руськом Керестурі Стефан Чекан, казкарь.

10.04.1932 - Родилася у Петровцях Любка Сегеди, поетеса.

11.04.1929 - Родилася у Межилаборцях Анна Галчакова, зната народна поетка и писателька.

14.04.1911 - Родився Теодор Ромжа, єпископ, Мукачевской Греко-католической єпархії, великомученик.

Умер 1 новембра 1947 рока, отравлен сотрудниками советского КГБ у Мукачевской городской больнице. Єпископа убили за отказ перейти у Православіє.

14.04.1925 - Родилася Елизавета Бедзир-Кремницька, художница. Закончила Ужгородське Училище Прикладного Искусства. Єдна из представителей подкарпатського авангарда 60-х рокув. У її творчесті - яркі многофігурні композиції, оригінальні портрети. Нигда не ишла на компроміс из “искусством социалистического реализма”.

15.04.1892 - Умер Александер Гомичко (род. у 1830), юрист, краєвед, публіцист, член “Литературного заведе-ния Пряшевского”, печатався на боках “Церковной газеты”, “Месяцесловах”, у новинці “Карпат”

Анна Галчакова

Василь Гопко

Іван Лявинец

Венелін Гуца

А П Р І Л Ь

Андрій Карабелеш

16.04.1941

напечатав цикл статей "об угро-русской народной жизни" (1885).

- Родився Димитрій Поп, знамий славіст, еден из составитлюв украинсько-русинського словаря, успішно робить над совершенствованиєм русинського літературного языка, автор многих книг, составляє учебники для русинських школ, принимає активное участіє у научных конференціях в Будапешті. У 2007 році вийшов его „Словарь русинсько-українсько-руський и русско-українсько-русинський”

18.04.1923

- Родився Иван Лявинец, Пражский греко-католический епископ, Екзарх гр.кат. церкви у Чехії. По порученію епископов П. Гойдича и В. Гопка возглавлял гр.кат.церков ЧСР в ілегальности, за што сидів у темниці. Талантливый поет, писатель /псевдонім Иван Горнянин/. Основатель и редактор журналов „Благовісник”, „Зоря”, „Єдиним серцем”.

20.04.1690

- Быв высвяченный на епископа Мукачевського Грек Йосиф де Камеліс. Первым почав печатати книги на русинському языкови /”Катехизм”, „Азбука”/.

21.04.1904

- Родився епископ Василь Гопко, русинський патріот, хранитель старословянського церковного обряду. Умер 23.07.1976 у Пряшові. Провозглашений Блаженным у 2003.

22.04.1802

- Родився у с. Тибава Венелін Гуца, знатый славіст, фольклорист, историк, філолог и общественный діятель. Занимався историєв Болгарії и Подкарпатя.

23.04.1952

- Родився у Видрани Владимир Противняк, культурно-общественный и спортивный діятель, современный председа Русинської Оброды на Словеньску. Сполузакладатель современного музея Е. Варгола в Меджілаборцях. Жыє у Видрани.

24.04.1646

- Была подписана УНІА у Ужгородському замку. Тым кіпом русины стали греко-католиками.

24.04.1803

- Родився у Тополі Александер Духнович геніальный будитель русинов, педагог, мыслитель, историк, драматург, публіцист. Автор гимна „Подкарпатські русины”. У 1851 році у Будапешті видані його „Литургическій катехизис” и знаменитый „Хліб души”. Закладатель первой русинської культурної організації - Літературное заведение Пряшовськоє (1850), Общества св. Иоанна Хрестителя у Пряшові (1862), автор гимна Вручаніє (Я Русин был...), первого букваря и многих визначных літературных документув. Умер 30.3.1865 рока у Пряшові, де є похороненый у крипті Кафедрального собора св. Иоанна Хрестителя.

Александер Духнович

24.04.1906

- Родився Андрій Карабелеш, еден из майталантливых поетув Пудкарпатя. У 1928 році у Ужгороді вийшов перший зборник поезій А.Карабелеша „Избранные произведения”, у 1929 другой „В лучах рассвета”. Из 1954 рока жив у Словакиї. 1955 році у Пряшеві вийшов послідний зборник поезій А. Карабелеша „В Карпатах”.

25.04.1940

- Родилася Анастасія Даліда, русинська поетеса. У 2001 р. вийшов зборник її стихув „Дзвони Карпатського края”. Принимала активное участіє у началі русинського возродження.

Анастасія Даліда

Честовані читателі!

Слушайте передачу Русинського Радіо на габах 874 кГц кождый вторник у 13.00-13.30
на габах MR4.

*

MR4 - Nemzetiségi műsorok, Ruszin nemzetiségi műsor.

A műsor a 874 kHz hullámhosszán hallható minden kedden 13.00-13.30.

A műsor éjjel-nappal hívható telefonszáma:

06-1-238-7018 (hangposta). E-mail címe: rena@kossuth.radio.hu

Русинська кухня у Воєводині

Солені палачінты по-керестурськи

Продукты на 4 порції:

Великі палачінты - 8 дарабув, Шонка - 8 дарабув, нареселёваний твёрдый сыр.

Изпечи палачінты без цукру, у середину покласти по два дараба натонко порізаної шонки и посипати нареселёваним сыром. Палачінты закрутити, посипати нареселёваним сыром и покласти у бловдер. Запечи до золотистої корочки.

Укласти у тандірь и украсити парадичками и зеленню петрушки.

Валерія Мориляк

Котлеты по-руснацькы

Продукты на 4 порції: М'ясо из пороссячого

шовдаря - 0,5кг., 1-морква, - 100гр зеленого гороха., 1 велика цибуля, мало муки, 2 яйця, приїзлі, суль, олай, спеції.

М'ясо из пороссячого шовдаря порізати и отбити як на отбивні, мало посолити, поперчити. Моркву из зеленым горохом потушити из цибульв у олаєви.

Потушену массу укласти на дарабы м'яса, закрутити їх так, обы кунці были завернуті удну. Запаніровати як отбивні и

обсмажити їх у олаю до золотистої корочки.

Вісті

Событія

**Святкованя Національного Дня Русинув
отбудеся 24 мая 2008 рока у Шарошпотоку**

Програма

11.00-11.30 - Открытіє Русинського Національного Св'ята.

Привітственое слово - председатель ВРМС Андрій Манайло.

(Шарошпотоцька греко-католичеська церков)

11.30-12.30 - Божественна Літургія (на старославянському языку).

Сопровождає греко-католичеський хор из Мішкольца.

13.00-14.30 - Выступленіє Ужгородського дітського хора „Едельвейс”

Руководитель хормейстер Золтан Жовчак.

14.30-16.00 - Обід

16.00 - Екскурсія по Шарошпотоку.

Возложеніє вінкув до пам'ятника Ференца Раковці II.

Ruszin Nemzeti Nap

2008. május 24.-én Sárospatakon kerül megrendezésre

Program

11.00-11.30 – A Ruszin Nemzeti Ünnepe megnyitója.

Köszöntőt mond Manajló Adrás ORKÖ elnök
(Sárospataki Görög Katolikus templom)

11.30-13.00 - Szent Liturgia (egyházi szláv nyelven).
Kísér a miskolci Búza téri Görög Katolikus Énekkar.

13.30-14.30 - Ebéd

14.30-15.00 - Az ungvári Havasi Gyopár énekkar fellépése.

Vezényel: Zsoffcsák Zoltán karnagy.

15.00-16.00 – Városnézés Sárospatakon.

II. Rákóczi Ferenc szobrának megkoszorúzása.

Честовані читателі!

Просиме Вас подпорвати

Вседержавнос Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годинки

1% податка личного дохода.

Вашу фінансову подпору просиме перевести на рахунок:

Swift kód: TAKBUNB 54700082-18003699 Adószám: 18179475-1-42.

Председа Проф. Др. Антоній Лявинец

Василий Пагура

Екзарх Чехии - Иван Лявинец..... стр. 2

Томаш Михал Бабяк

„Господь, крепость моя”..... стр. 3

Шандор Ковач

Презентация книги Русинський Альманах 2007..... стр. 4

Др. Маріанна Лявинец

Священническая деятельность Василия Довговича..... стр. 7

Йожеф Попович

Друбні історії (часть III)..... стр. 9

Ілона Андрашко

Интервью из Димитрієм Попом стр. 10

Др. Маріанна Лявинец

Театральный фестиваль у Руському Керестурі..... стр. 13

Василий Молнар

Не рынок единым..... стр. 15

Пам'ятні дати..... стр. 16

Валерія Мориляк

Русинська кухня..... стр. 18

Вісті, події..... стр. 18

Kiadja

az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Ljavinecz Sztjepán - felelős szerkesztő;

Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;

Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Giricz Vera, Szónoczky János Mihály, Csehily László;

Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;

A szerkesztőség címe:

1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.

Tel.: (06-1) 468-2636

Fax: (06-1) 220-8005

E-mail: ruszinok@freemail.hu

lavinec@freemail.hu

http://www.ruszinvilag.hu

Nyomdai munkálatok: Atlantisz Reklám- és Nyomdaipari Kft.

Выдає:

Всержавное Русинське Меншинове Самоуправление
Отвѣтственный выдаватель: Андрій Манайло

Члены редакции:

Др. Степан Лявинец - отвѣтственный редактор;

Др. Маріанна Лявинец - редактор;

Валерія Мориляк, Др. Янош Сабов, Ольга Сильцер-Ликович,
Віра Гіріц, Янош Мігаль Соноцкі, Ласло Чегіль;

Ірина Скиба - секретарка;

Адрес редакции:

1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.

Тел.: (06-1) 468-2636

Факс: (06-1) 220-8005

E-mail: ruszinok@freemail.hu

lavinec@freemail.hu

http://www.ruszinvilag.hu

При передрукови посилається на "Русинський Світ"

ISSN: 1785-1149

Появлення новинки пудпоровали: Фондація Національних та Етнічних Меншин Маґярицини,

Всержавное Общество Русинської Інтелігенції імені Антонія Годинки,

Фондація "За Русину" і Общество Русинської Культури.

A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,

Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület,

"Ruszinokért" Alapítvány és Ruszin Kulturális Egyesület

támogatásával jelenik meg 1000 példányban.

Egy példány eladási ára: 600 Ft.